

HELSINGIN HALLINTO-OIKEUS

ASIA Kunnallisvalitus Espoon kaupunginvaltuuston päätöksestä 18.3.2013 § 49 koskien Blominmäen osayleiskaavan hyväksymistä, alue 620 000

VALITTAJA

Espoon ympäristöyhdistys ry, Espoo

PROSESSIOSOITE

Espoon ympäristöyhdistys ry.
c/o Pasi Raipola
Vähän-Myntintie 2 A
02780 Espoo
puhelin: 040 507 2004
sähköposti: tuosatu@saunalahti.fi

VAATIMUKSET

Espoon kaupunginvaltuuston päätös on kumottava.

PERUSTELUT

Espoon kaupunginvaltuuston päätös on vastoin MRL 9 §:n, 24.2 §:n, 32.1 §:n, 39 §:n, MRA 1.1 §:n sekä LSL 66 §:n säännöksiä.

- 1) Kaavaratkaisu on luonnonsuojelulain vastainen sillä se saattaa merkittävästi vaarantaa Espoonlahti-Saunalahden Natura 2000 -alueen suojeluarvoihin ja niihin keskeisesti kuuluvan meriuposkuoriaisen suojelutavoitteet.
- 2) Kaava ei perustu maankäyttö- ja rakennuslain mukaisiin riittäviin selvityksiin varapurkuyhteyden puuttuvan arvioinnin sekä jätevedenpuhdistamon rakentamisen

maakunnallisesti arvokkaalle luontoalueelle aiheuttamien mahdollisten haittojen arvioinnin osalta.

3) Kaavaratkaisu on maakuntakaavan vastainen koska sillä heikennetään maakunnallisesti tärkeää ekologista yhteyttä

4) Kaavaratkaisu on yleiskaavan sisältövaatimusten vastainen muun muassa luonnonarvojen vaalimisvelvoitteen osalta

4) Kaavaratkaisu on valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden vastainen siltä osin kuin siinä ei ole huomioitu luvun 4.3 erityistavoitetta jätevesihaittojen ehkäisemisestä, luvun 4.4 yleistavoitteita muun muassa herkkien alueiden monimuotoisuuden ja ekologisten yhteyksien säilyttämisen edistämistä eikä 4.6 luvun erityistavoitetta ylikunnallisten virkistyskäyttöön soveltuvien alueiden turvaamisesta sekä niitä yhdistävän viheralueverkoston jatkuvuudesta.

Luonnonsuojelulain vastaisuus

Blominmäen jätevedenpuhdistamon läpi arvioidaan virtaavan päivittäin 150 000 kuutiometriä jätevettä, mikä on noin 50 prosenttia enemmän kuin Suomenojalle nykyisin virtaava jätevesimäärä. Hetkellisen huippuvirtaaman lasketaan olevan 20 000 kuutiometriä tunnissa. Vuoteen 2040 mennessä puhdistamolla arvioidaan käsiteltävän yli 540 000 asukkaan jätevedet. Myöhemmin mahdollisesti osa Helsingin jätevesistä käännetään Blominmäkeen mikä lisää noin 100 000 liittyjää. Laitoksen laajennusvaraukset mahdollistavat myös näiden jätevesien käsittelyn. Osayleiskaavassa on varauduttu vielä puhdistamon myöhempään laajentamiseen jopa kaksinkertaiseksi alkuvaiheen tilanteesta. Puhdistamon maanalaisia tiloja voidaan laajentaa yli miljoonan asukkaan jätevesille.

Blominmäen jätevedenpuhdistamon mahdollisia hätäylivuotoja koskevan luonnonsuojelulain 65 §:n mukaisen arvioinnin (13.6.2012) mukaan tunnelin kokonaan tukkivan sortuman todennäköisyydeksi arvioidaan keskimäärin yksi kerta sadassa vuodessa. On kuitenkin muistettava, että puhdistamolla voi sattua edellä mainittua, harvinaiseksi arvioitua onnettomuutta vähäisempiäkin häiriö- ja poikkeustilanteita. Poikkeustilanteiden todennäköisyys on arvioitu pieneksi, harvemmin kuin 10 – 20 vuoden välein sattuvaksi tapahtumaksi. Kun kuitenkin otetaan huomioon jätevedenpuhdistamolle tulevien jätevesien erittäin suuret määrät, niin myös vähäisemmät hätäylivuotojen juoksutukset ja muut häiriöt voivat aiheuttaa huomattavaa vahinkoa.

Mikäli jätevedenpuhdistamolla tapahtuu onnettomuus, on selvää, että puhdistamon sijainnista johtuen päästöjen vastaanottaja on Espoonjoki. Sitä kautta jätevesipäästöt päätyvät Espoonlahti-Saunalahden Natura 2000 -alueelle (FI0100027).

Uudenmaan ELY-keskus toteaa 14.11.2012 antamassaan lausunnossa "että puhdistettujen jätevesien laskeminen Espoonjokeen Blominmäen puhdistamon poikkeustilanteessa voi merkittävästi heikentää Espoonlahti-Saunalahti Natura 2000-alueen valinnan perusteena olevan meriuposkuoriansen elinolosuhteita, joten

Espoonjoki ei käytettävissä olevien tietojen perusteella sovellu puhdistamon varapurkuyhteydeksi".

Espoon ympäristöyhdistys ry. katsoo, että tarvittavan varapurkuyhteyden sopivuus tai sopimattomuus olisi tullut selvittää jo maakuntakaavavaiheessa, koska olettavasti sillä voi - mahdollisten päästöjen mittavuuden vuoksi - olla maakunnallisia tai jopa valtakunnallisia luonto- ja ympäristövaikutuksia. Näin ei kuitenkaan ole tehty, vaan asia on jätetty jatkosuunnittelun varaan. Asia olisi kuitenkin tullut ratkaista ainakin yleiskaavassa. Varapurkuyhteyksien sijainti vaikuttaa myös keskeisesti sen arviointiin, onko hanke Blominmäelle sijoitettuna ylipäättänsä toteuttamiskelpoinen.

Tähän asti kaikissa Blominmäen jätevedenpuhdistamon selvityksissä on taustalähtökohtana ollut se, että varapurkuyhteys tullaan rakentamaan Espoonjokeen. Viimeistään Uudenmaan ELY-keskuksen arvion jälkeen tämä ratkaisu on mahdoton. Sama ongelma on edessä, mikäli varapurkuyhteys rakennetaan Gumbölenjokeen. Gumbölenjoki on lisäksi kalataloudellisesti arvokas. Siinä esiintyy erittäin uhanalaiseksi luokiteltava, ilmeisesti alkuperäinen meritaimenkanta, joka lisääntyy luontaisesti. Espoon ympäristökeskus on arvioinut Gumbölenjoen niin arvokkaaksi, että se ei suosittele joen käyttöä varapurkuyhteytenä.

Arvioiduilla jätevesimäärillä Blominmäen toteuttamiskelpoisuuden arviointiin olisi tullut kuulua myös sen vaatiman varapurkuyhteyden vaikutusten arviointi.

Meriuposkuoriaiseen onnettomuustilanteessa kohdistuvia haittoja ei voida myöskään nykytietojen perusteella kompensoida. Muun muassa esillä ollut esiintymispaikkojen ruovikoiden poistaminen tehtäisiin ilman riittäviä ennakkotietoja lajin vasteesta toimenpiteisiin, mikä saattaisi suotuisien vaikutusten sijasta yhtä hyvin hävittää lajin nykyesiintymät.

Yleiskaavan selostuksessa on(tästä aiheesta lisää)

Kaavaratkaisun taustalla olevien selvitysten riittävyys

Jätevedenpuhdistamo on sijoitettu keskelle maakunnallisesti arvokasta ekologista yhteyttä. Lisäksi kyseisellä yhteydellä sijaitsee yksilöitävissä olevia osa-alueita, jotka täyttävät myös luontotyypitasolla maakunnallisesti arvokkaan luontoalueen kriteerit.

Jätevedenpuhdistamon kannalta ongelmallisin osa-alue on Teirmossenin (Teirinsuo) suoalue. Kyseessä on jo pitkään arvokkaaksi tiedetty suoalue, jonka maakunnalliset suoajeluarvot on dokumentoitu Espoon omissa luontoselvityksissä jo 1980-luvun lopulla (Espoon arvokkaat luontokohteet 1987).

Teirmossen on ympäröivien alueiden maankäytöstä huolimatta säilyttänyt yllättävän hyvin aikanaan tunnistetut ja dokumentoidut soidensuojeluarvot (Savola 2011). Teirmossenilla tavataan ainakin seuraavia (lista ei kattava) korpi- ja rämetyyppisiä: ruoho- ja heinäkorpi (erittäin uhanalainen), metsäkortekorpi (erittäin uhanalainen), kangaskorpi (vaarantunut), sarakorpi (vaarantunut), luhtanevakorpi (vaarantunut), tervaleppäluhta (vaarantunut) sekä isovarpuräme (silmälläpidettävä).

Teirmossen täyttää suopinta-alan ja korprien runsauden perusteella myös Uudenmaan liiton maakunnallisesti arvokkaiden luontoalueiden kriteerit (<http://www.uudenmaanliitto.fi/index.phtml?s=1484>). Alue olisi korpriensa takia maakunnallisesti arvokas, vaikka korprien määrä alueella olisi vain kolmannes nykyisestä.

Osayleiskaavan valmistelutyössä ei ole riittävässä määrin selvitetty sitä, mitä vaikutuksia maanalaisella rakentamisella voi olla Teirmossenin maakunnallisesti arvokkaaseen suoalueeseen. Teirmossenin alueen soiden vesitalouden säilymisen ehto on niiden vesitalouden säilyminen mahdollisimman luonnontilaisena. Etenkin ohutturpeiset korvet ovat erittäin herkkiä pohjaveden pinnan muutoksille. Kuten Espoon kaupungin valtuuston hyväksymästä osayleiskaavan kartasta ja siinä osoitetusta maanalaisen rakentamisen rajasta voidaan havaita, jätevedenpuhdistamo sijoittuu alueelle siten, että osa maanalaisista rakenteista tulee Teirmossenin alle ja suon reuna-alueille. Mikä tahansa rakentamisvaiheessa tai myöhemmin tapahtuva pohjavesien vuoto näillä alueilla saattaa johtaa suoalueen vesitalouden merkittävään muuttumiseen eli alueen maakunnallisten suojeluarvojen häviämiseen.

Kallioperään louhittavan luolaston on suunnittelun tässä vaiheessa arvioitu olevan noin 760 000 kuutiometriä. Tarvittavien siirto- ja huoltotunneleiden yhteistilavuus on arviolta 400 000 kuutiometriä. Puhdistamon maanalaisia osia on myös suunniteltu jatkossa laajennettavan merkittävästi. Kun otetaan huomioon louhintatöiden mittavuus ja louhinta-alueen sijainti suon alapuolella, niin kallioperän laatuvahtelut sekä louhinnan vaikutukset suoalueeseen, maa- ja kallioperään sekä pohjavesiin olisi tullut selvittää tarkemmin osayleiskaavan valmistelussa. Selvitysten tuloksilla voi olla huomattava vaikutus Blominmäen sijaintipaikan toteuttamiskelpoisuuteen.

Viime vuosina pääkaupunkiseudulla on saatu uutta kokempohjaista tietoa pohjaveden pinnan muutoksista muun muassa Kehäradan rakentamisen yhteydessä.

Uudenmaan maakuntakaavan vastaisuus

Maakuntakaavassa osayleiskaava-alueelle on osoitettu merkintä V, virkistysalue. Virkistysalue toimii myös tärkeänä ekologisena yhteytenä. Suunnittelumääräyksen mukaan alueen yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa on muun muassa turvattava virkistyskäyttödelytyksien säilyminen sekä ympäristöarvot. Virkistysalueiden suunnittelussa on kiinnitettävä huomiota alueiden ominaisuuksiin ekologisen verkoston osana sekä merkitykseen luonnon monimuotoisuuden kannalta.

Maakuntakaavan selostuksessa todetaan esitettäessä viherjärjestelmää koskevan suunnitteluratkaisun perusteluja ja ohjausvaikutuksia (s. 133), että lähtökohtana on pidettävä ettei kaavarakaisussa esitetyn virkistysalueverkoston alueellinen kattavuus ja toimivuus siedä merkittäviä heikennyksiä aluevarausten sijainnissa tai laajuudessa.

MRL 32.1 §:n mukaan maakuntakaava on ohjeena laadittaessa ja muutettaessa yleiskaavaa. Ympäristöministeriön oppaassa (Maankäyttö- ja rakennuslaki 2000. Opas 7, Maakuntakaavan oikeusvaikutukset) todetaan, että ”Maakuntakaavassa esitettyjen aluevarausten laajuutta ja sijaintia voidaan yksityiskohtaisemmassa kaavassa muuttaa

tai aluevarauksesta voidaan myös luopua edellyttäen, että maakuntakaavan keskeiset ratkaisut ja tavoitteet eivät vaarannu. Lähtökohtana on, että maakuntakaavan tavoite on turvattava samassa kaavassa, jossa maakuntakaavan ratkaisusta poiketaan. Ratkaisun perusteet tulee esittää kaavaselostuksessa. Hyväksyttävä eroavuus ei voi kuitenkaan tarkoittaa maakuntakaavan keskeisistä periaatteista poikkeamista.

Espoon ympäristöyhdistys ry. toteaa, että voimassa olevan Uudenmaan maakuntakaavan suunnittelumääräyksessä on ilmaistu selvästi velvoite säilyttää virkistysalueita ekologisen verkoston osina. Kuten edellä on todettu, kyseinen virkistysalue on osa maakunnallisesti tärkeää ekologista yhteyttä. Osayleiskaavassa ei ole huomioitu edellä kuvattuja maakuntakaavan velvoitteita. Kaava vaarantaa maakuntakaavan keskeisen ratkaisun ja tavoitteen.

Osayleiskaavan sisältövaatimusten vastaisuus

Osayleiskaavan ratkaisu ei huomioi riittävässä määrin yleiskaavan sisältövaatimuksissa edellytettyä luonnonarvojen vaalimista. Kaavaratkaisu vaarantaa maakunnallisesti arvokkaan suoalueen suojeluarvojen säilymistä, heikentää osaltaan maakunnallisesti merkittävää ekologista yhteyttä sekä luo mahdollisten jätevesipäästöjen kautta merkittävän lähijokiin sekä Espoonlahti-Saunalahden Natura 2000 –alueeseen ja sillä elävään meriuposkuoriaiseen kohdistuvan uhan.

Osayleiskaavassa päätettävät ratkaisut

Yleiskaavan tarkoituksena on muun muassa eri toimintojen yhteen sovittaminen. Yleiskaavassa esitetään tavoitellun kehityksen periaatteet ja osoitetaan tarpeelliset alueet yksityiskohtaisen kaavoituksen ja muun suunnittelun sekä rakentamisen ja muun maankäytön perustaksi. Blominmäen osayleiskaava ei ole yleispiirteinen kaava vaan erittäin tarkka hankelähtökohtainen osayleiskaava joka on laadittu asemakaavoituksen pohjaksi.

Espoon ympäristöyhdistys ry:n käsityksen mukaan yleiskaavassa olisi tullut osoittaa myös hätäpurkuyhteys. Myös hätäpurkuyhteys vaatii mittavaa rakentamista, ja sen vaatimien alueiden osoittamista ei tule jättää asemakaavoituksen ja jatkoselvitysten varaan.

Espoon ympäristöyhdistys huomauttaa, että jätevedenpuhdistamo on järjestelmä, johon kuuluu oleellisena osana puhdistamon lisäksi myös kaikki siihen välttämättä liittyvät rakenteet. Oleellisina osina on pidettävä puhdistamolle jätevetä tuovia viemäreitä sekä siltä lähteviä viemäreitä. Puhdistamo ei voi toimia ilman näitä linjoja ja hätäpurkuyhteys on osa kokonaisuutta.

Yleiskaavan selostuksessa

Valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet

Espoon ympäristöyhdistys ry. toteaa, että vaikka valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet ohjaavat kaavoitusta lähinnä maakuntakaavan kautta, niin

MRL:n mukaisesti niillä on ohjausvaikutusta myös alueidenkäytön suunnitteluun, ja niiden erityistavoitteet ohjaavat myös yleiskaavoitusta. Osayleiskaavassa ei ole huomioitu edellä kuvattuja tavoitteita.

Valtakunnallisissa alueidenkäyttötavoitteissa korostetaan ekologisten yhteyksien merkitystä. Valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden 4.4 kohdan erityistavoitteiden mukaan alueidenkäytön suunnittelussa on otettava huomioon ekologisesti tai virkistyskäytön kannalta merkittävät ja yhtenäiset luonnonalueet. Alueidenkäyttöä on ohjattava siten, ettei näitä aluekokonaisuuksia tarpeettomasti pirstota. Helsingin seudun erityiskysymyksiä käsittelevän 4.6 kohdan erityistavoitteissa esitetään vaatimus turvata väestön tarpeiden edellyttämät ylikunnalliseen virkistyskäyttöön soveltuvat, riittävän laajat ja vetovoimaiset alueet sekä niitä yhdistävän viheralueverkoston jatkuvuus.

Valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden mukaisesti on riittävää huomiota kiinnitettävä myös jätevesihaittojen ehkäisyyn. Jäteveden puhdistamojen osalta on siten kiinnitettävä huomiota puhdistamon ja jäteveden purkupisteen sijaintipaikan soveltuvuuteen ja yhteensopivuuteen muiden alueidenkäyttötarpeiden kanssa. Espoon ympäristöyhdistys ry:n käsityksen mukaan vaatimus jäteveden purkupisteen sijaintipaikan soveltuvuudesta tarkoitukseensa koskee yhtälailla myös jäteveden varapurkuyhteyden soveltuvuutta. Blominmäen puhdistamon osalta ainoat käytännössä mahdolliset varapurkuyhteydet, Espoonjoki ja Gumbölenjoki, on todettu täysin soveltumattomiksi tähän tarkoitukseen.

AIKA JA PAIKKA

Espoon ympäristöyhdistys ry.

Stephen Venn
puheenjohtaja

Pasi Raipola
varapuheenjohtaja

LIITTEET

Liite 1. Uudenmaan ELY-keskus 14.11.2012. Luonnonsuojelulain 65 §:n mukainen lausunto Blominmäen jätevedenpuhdistamon mahdollisten hätäylivuotojen Natura-arvioinnista

Liite 2. Luonnonympäristöjen arvottamisen kriteeristö Uudellemaalle (Uudenmaan liiton julkaisuja E119-2012) Kopio soiden ja korprien osuudesta (s. 20-22).

Liite 3. Savola, K. Muistio Espoon Blominmäen osayleiskaava-alueen keskiosan metsien ja soiden luontoarvoista. Muistio Uudenmaan piirille 6.6. 2011. 4 s + kartta.